

KREATIVITI MENERUSI MODUL BERTEMA: GURU MENJANA ATAU MENGHALANG PERKEMBANGAN KREATIVITI KANAK- KANAK?

CREATIVITY THROUGH THEMES MODULE” TEACHER CREATING OR BLOCKING CHILDREN CREATIVITY?

Jaffri Hanafi
Sharulnizam Ramli
Sabzali Musa Kahn

Abstrak

Modul bertema dalam Tunjang Estetika dan Kreativiti digunakan sepenuhnya bagi penjanaan kreativiti kanak-kanak dalam pembelajaran seni visual di peringkat prasekolah. Menerusi Kurikulum Pendidikan Prasekolah Kebangsaan di Malaysia, guru sebagai tenaga pengajar memainkan peranan yang penting bagi mengilap bakat dan mendedahkan kanak-kanak berkenaan dengan estetika dan kreativiti. Sekaligus guru menjadi sampel kepada kanak-kanak ketika pembelajaran seni visual di dalam bilik darjah. Walaupun demikian, peranan guru mula dipersoalkan sama ada guru menjana kreativiti kanak-kanak atau menyekat kreativiti kanak-kanak semasa proses pengajaran dan pembelajaran seni visual di peringkat prasekolah.

Kata kunci: kreativiti, modul bertema, pendidikan awal kanak-kanak.

Abstract

Themes modules in Aesthetics and Creativity Root utilized for the generation of children's creativity in the visual arts learning in preschool. Through the National Curriculum for Preschool Education in Malaysia, teacher as a trainers play an important role in polishing the talent and expose the children to the aesthetics and creativity.

However, the role of teachers began to question whether teachers make children's creativity or restrict children's creativity during the process of teaching and learning in pre-school visual arts.

Keywords: *creativity, aesthetic, thematic modules, early childhood education.*

Pengenalan

Terdapat pelbagai definisi berkenaan dengan kreativiti namun tidak mudah untuk mentakrifkan maksud kreativiti secara menyeluruh. Penyelidik-penyelidik kreativiti telah membangunkan pelbagai teori-teori kreativiti yang berbeza dan bertentangan mengenai kreativiti. Umumnya, kreativiti melibatkan kognitif manusia menerusi tindak balas otak manusia di dalam keadaan sedar, separa sedar atau tidak sedar ketika melakukan tindakan atau proses kreatif. Kreativiti dikatakan berkait rapat dengan pembaharuan atau sesuatu yang baru, berkesan dan mengikut etika (Arthur J. Cropley, 2001:88).

Merujuk kenyataan Liane Gabora (2013:1550), beliau menyatakan bahawa kreativiti sebagai ciri unik yang dimiliki oleh manusia. Namun adalah sukar untuk mentakrif maksud kreativiti kerana tidak semua kerja kreatif memberi manfaat atau berguna dan tidak semua karya-karya estetika memberi kepuasan. Selain daripada kreativiti dilihat daripada pengaruh individu kreatif, proses kreatif, produk kreatif dan persekitaran kreatif, Gabora juga berpendapat bahawa kadang kala kreativiti dibezakan berdasarkan dua konsep iaitu mereka cipta dan penemuan. Penemuan melibatkan sesuatu yang telah wujud manakala mereka cipta pula melibatkan pembongkaran terhadap terhadap sesuatu yang belum dijumpai sebelum ini.

Kognitif manusia mempunyai kaitan dengan pemikiran kreatif dan pertumbuhan kreativiti. Aaron Kozbelt, Ronald A. Baghetto & Mark A. Runco (2010:31) menyifatkan bahawa pencapaian kreativiti seseorang sangat sukar untuk dilihat jika tidak melibatkan kognitif. Seterusnya Mark H. Ashcraft (2002:42) berpendapat bahawa kognitif dan memori manusia berada di bawah sedar dan saling bekerjasama ketika menerima dan mengolah maklumat. Semua manusia mempunyai tahap kreativiti yang tersendiri bersesuaian dengan pendapat yang mengatakan bahawa semua manusia adalah kreatif. Ini termasuklah

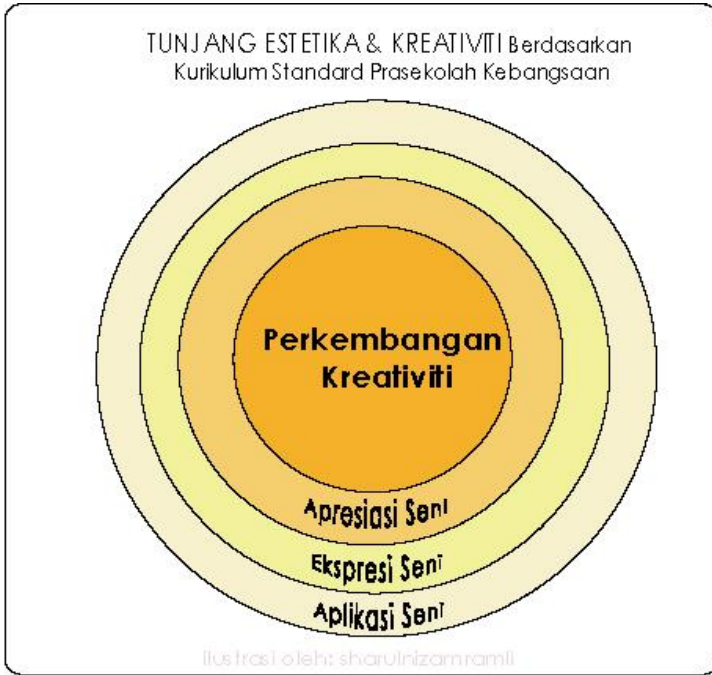
golongan kanak-kanak (Victor Lowenfeld & Lambert Brittain, 1987:76).

Berdasarkan penulisan Baptise Barbot, Maud Besancon & Todd I. Lubart (2011:58), sejarah penyelidikan terhadap model dan proses kreativiti yang empirik telah bermula pada tahun 1940-an. Perkataan 'kreativiti' juga tidak pernah digunakan pada ketika itu sehinggalah pada tahun 1950-an. Penyelidikan ke atas kreativiti sebelum tahun 1950-an adalah lebih menumpukan kepada penggunaan istilah anugerah dan bakat individu.

Penyelidikan ke atas kreativiti kerap merujuk kepada empat domain yang utama iaitu individu, proses, produk dan persekitaran. Berdasarkan penulisan Robert T. Brown (1989:3), Robert Fisher (2002:4) dan Ananda Kumar Palaniappan (2008:9), ketiga-tiganya mempunyai pandangan yang sama berkenaan dengan kreativiti iaitu kreativiti mengandungi sekurang-kurangnya tiga atau empat aspek yang utama. Ia merangkumi proses-proses yang kreatif, produk yang kreatif, individu yang kreatif dan situasi atau persekitaran yang kreatif atau kombinasi di antara empat aspek tersebut.

Modul Bertema

Pendidikan awal kanak-kanak di Malaysia menerusi Kurikulum Standard Prasekolah Kebangsaan telah dipraktikkan pada tahun 2010. Kurikulum ini digubal daripada Kurikulum Prasekolah Kebangsaan yang telah diguna pakai sejak dari tahun 1976. Sebanyak 40 tema telah digunakan bagi menjana kreativiti kanak-kanak di peringkat prasekolah menerusi pembelajaran seni visual. Modul ini dikenali sebagai modul bertema. Kurikulum modular bertema merangkumi 35% waktu pembelajaran dan diaplikasikan menerusi Tunjang Estetika dan Kreativiti (Lihat Rajah 1) bagi menjana kreativiti kanak-kanak di peringkat prasekolah.

Rajah 1: Komponen di dalam Tunjang Estetika dan Kreativiti.

Berdasarkan Rajah 1, tiga komponen yang digunakan bagi perkembangan kreativiti seperti aplikasi seni, ekspresi seni dan apresiasi seni telah dikenalpasti merupakan acuan daripada model pendidikan yang berasaskan seni serta perkembangan kognitif kanak-kanak yang dipelopori oleh Friedrich Froebel pada tahun 1826 (Jill Englebright Fox & Stacey Berry, 2007:113).

Pendekatan pembelajaran menerusi modular bertema di Malaysia, dipercayai telah diolah daripada kurikulum *Discipline-Based Art Education* (DBAE) yang menerapkan empat bidang utama di dalamnya iaitu penerapan terhadap estetika, kritik seni, sejarah seni dan hasil seni. Menurut Ann Tippets Christiansen (2007:224), DBAE merupakan satu kurikulum yang lebih menumpukan kepada teknik pengajaran dan pembelajaran seni dan ianya tidak berfungsi sebagai satu sukatan kurikulum yang baru dalam pendidikan.

Christiansen menjelaskan bahawa empat bidang utama dalam DBAE adalah seperti berikut:

i) Bidang Estetika

Merupakan sudut falsafah yang berkaitan dengan persepsi terhadap keindahan dan nilai dalam seni. Estetika sebagai sumber falsafah dalam usaha untuk memahami tentang pengalaman sendiri dan persepsi terhadap seni.

ii) Bidang Kritik Seni

Ini melibatkan penilaian dan pertimbangan terhadap seni. Kritik seni berfungsi untuk memberitahu dan mendidik manusia. Dengan kata lain, ia bertindak sebagai wawasan dalam pengertian seni bagi meningkatkan pemahaman dan penghargaan terhadap seni dan seterusnya tempiasnya bakal menghias budaya dan sosial dalam masyarakat.

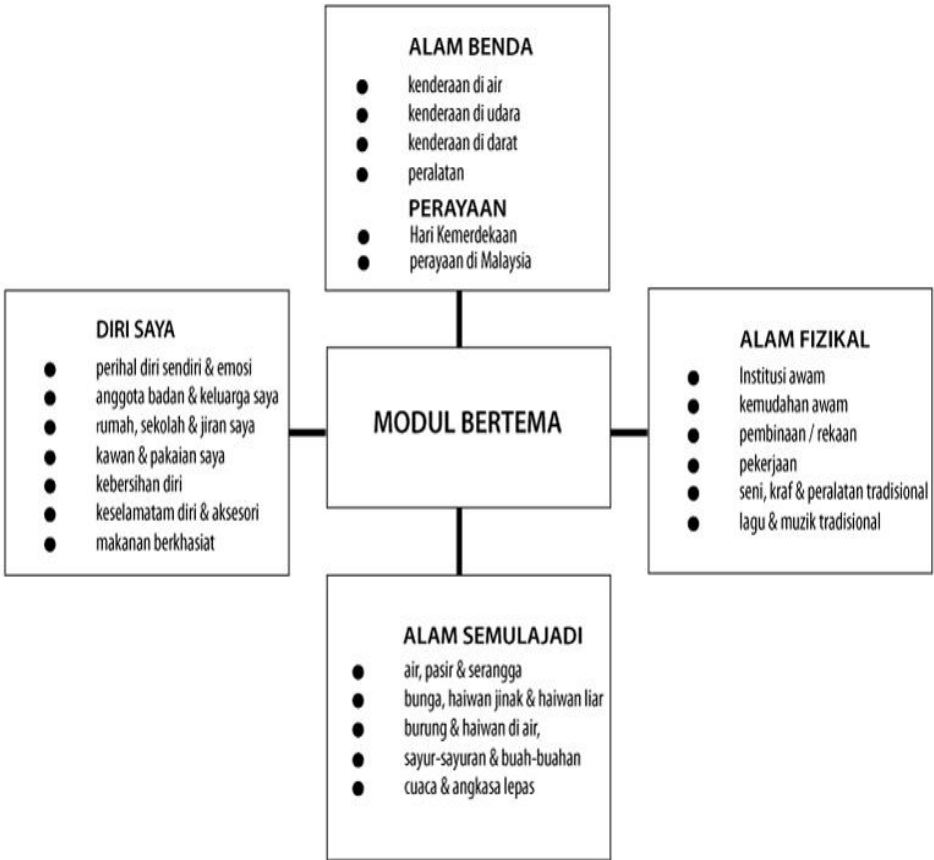
iii) Bidang Sejarah Seni

Merupakan imbasan tentang seni dalam ruang masa tertentu bila ia dicipta dan menjadi rujukan kepada artis, masyarakat dan budaya yang telah menghasilkannya. Sejarah seni juga merupakan ruang ilmu bagi menganalisis hasil karya-karya lepas yang sangat bermakna menerusi penulisan dan perbincangan.

iv) Bidang Hasil Seni

Merupakan hasil karya yang dicipta menerusi seni. Menerusi pendekatan DBAE, pelajar belajar untuk berimajinasi dan sensitif terhadap peralatan, bahan, proses dan teknik yang disempurnakan dengan jaya bagi menyumbang kepada kepentingan kualiti dalam penghasilan karya mereka.

Terdapat 40 tema dalam kurikulum modular bertema yang dipraktikkan di peringkat prasekolah dan kesemua tema tersebut dirangkumkan dalam dua penggal pengajian bagi memupuk pemahaman menerusi eksperimen yang berkaitan dengan imaginasi, kreativiti, estetika, bakat dan apresiasi dalam kalangan kanak-kanak pada usia empat hingga enam tahun. Antara tema-tema tersebut adalah seperti di dalam Rajah 2 di bawah:

Rajah 2: Tema-tema yang terdapat dalam modular bertema.

Guru memainkan peranan penting dalam melaksanakan tema-tema ini agar dapat diimplemenkan ketika sesi pengajaran dan pembelajaran di peringkat prasekolah. Tema-tema ini merupakan penanda aras bagi kanak-kanak menjalankan aktiviti penghasilan imej dalam pembelajaran seni visual. Namun demikian, setiap guru mempunyai pendekatan dan teknik pengajaran yang berbeda dalam usaha bagi menjana kreativiti kanak-kanak di peringkat prasekolah. Ini bergantung kepada para guru sendiri dalam usaha bagi menjana kreativiti kanak-kanak menerusi modul bertema yang ditetapkan.

Guru Menjana Kreativiti Kanak-Kanak

Berdasarkan Tunjang Estetika dan Kreativiti yang menjadi teras kepada pembelajaran seni visual berdasarkan modul bertema di peringkat prasekolah, guru menjadi pembimbing yang utama bagi menjana perkembangan kreativiti kanak-kanak. Merujuk Gutek, G.L. (1988: 8), guru berperanan sebagai tenaga pengajar yang memiliki hubungan yang rapat dengan pelajar. Konsep hubungan guru-pelajar ini dapat menjayakan objektif dan fungsi pembelajaran agar berlaku secara natural atau semulajadi. Beliau berkata:

“ In contrast to the subject-matter approach, the process-oriented educator looks to the child’s interest to provide the basis of the teacher-learner relationship. This child not the subject matter, is the center of relationship. The teacher is a guide to the learning process but does not dominate it ”

Seymour Simmons (2009:12) pula menjelaskan bahawa pendedahan terhadap kreativiti menerusi aktiviti-aktiviti dalam Pendidikan Seni Visual pada peringkat pra-sekolah adalah sangat penting. Berikut beberapa langkah yang dicadangkan oleh Simmons dalam menjana kreativiti kanak-kanak menerusi aktiviti-aktiviti seni iaitu:

- Pendedahan kepada teknik, idea dan media seni menerusi eksplorasi dalam aktiviti seni. Ini termasuklah penggunaan peralatan mewarna, contoh-contoh lukisan pelukis terkenal dan sesi soal jawab.
- Penggunaan pelbagai media, latihan proses menjana idea, berkongsi pengalaman yang dilalui dan bercerita mengenai hasil seni yang dilakukan.
- Membentuk kumpulan dalam kalangan kanak-kanak agar bersama-sama menghasilkan kerja-kerja seni bagi menyemai semangat bekerjasama, pelajari menerusi perbincangan dan menyaring pelbagai idea. Seterusnya, setiap kumpulan akan mempersembahkan kerja-kerja seni yang diarahkan menerusi pembentangan secara ringkas.
- Pendedahan kepada beberapa elemen dan prinsip seni reka.

- Mengalakkan kanak-kanak menggunakan elemen-elemen dan prinsip-prinsip senireka yang dipelajari untuk diadaptasikan ke dalam hasil seni mereka.
- Mengadakan sesi bersoal jawab mengenai diri kanak-kanak dan latihan menghasilkan imej berdasarkan personaliti dan pengalaman masing-masing.
- Menghuraikan kepada kanak-kanak berkenaan dengan subjek-subjek, simbol dan idea-idea berdasarkan imej atau hasil seni yang guru tunjukkan.
- Memperkenalkan kepada kanak-kanak berkenaan dengan kerja-kerja seni yang menghubungkan kaitkan dengan sejarah dan budaya.
- Mendedahkan kepada kepentingan pameran dan pembentangan hasil kerja seni.
- Menunjukkan hubung kait seni visual dengan kehidupan manusia.

Robert S. Albert (1990:29) telah mencadangkan enam perkara penting bagi melahirkan individu kreatif dalam kalangan kanak-kanak iaitu membantu mereka menerusi pengalaman-pengalaman emosi seperti kegembiraan, marah, sayang serta kesabaran termasuklah berimajinasi. Kedua, pendedahan terhadap keinginan untuk turut serta dalam aktiviti-aktiviti seni berbanding mengajar teknik. Seterusnya aspek ketiga adalah menyelami maksud setiap kerja seni yang kanak-kanak hasilkan tanpa menyekat kebebasan kognitif mereka. Manakala aspek keempat ialah mendedahkan kanak-kanak dengan pengalaman terhadap sesuatu yang baru dan pelbagai. Ini dapat membantu kanak-kanak belajar daripada kesilapan dan kejutan. Untuk aspek kelima, Albert mencadangkan supaya kanak-kanak digalakkan untuk memahami soalan-soalan penting seperti apa yang saya fikirkan, bagaimana saya tahu, apa yang boleh saya buat dan apa yang saya rasa tentang apa yang saya siapkan. Bagi aspek terakhir adalah guru dan kanak-kanak bersama-sama mendapat peluang untuk saling berkerjasama secara aktif dalam pembelajaran.

Berdasarkan satu lagi penyelidikan Ellis Paul Torrance (1972:191), beliau menjelaskan bahawa kreativiti kanak-kanak boleh dijana menerusi latihan-latihan dan aktiviti yang menjurus kepada berfikir secara kreatif. Namun demikian, Torrance berpendapat pemikiran kreatif kanak-kanak tidak berupaya mencapai tahap yang tertinggi seandainya terdapat aktiviti lain turut sama berlangsung ketika aktiviti kreatif sedang dilakukan oleh kanak-kanak. Ini menunjukkan pemikiran kreatif kanak-kanak tidak berupaya menerima dua perkara dalam satu-satu masa. Di samping itu, Torrance tidak menafikan bahawa gabungan di antara kognitif dan emosi adalah penting dalam menjana pemikiran kreatif kanak-kanak. Berikut adalah sembilan cara yang dicadangkan oleh Torrance bagi mengajar dan melatih kanak-kanak berfikir secara kreatif iaitu:

- Mengadakan latihan menyelesaikan masalah berdasarkan prosedur yang dilhamkan oleh Osbon-Parnes menerusi kaedah *Creative Problem Solving*.
- Melatih kanak-kanak dengan pengetahuan semantik, penyelidikan kreativiti dan yang seumpama dengannya.
- Menganjurkan program-program seperti pemikiran produktif.
- Menggunakan seni-seni kreatif sebagai alat pengajaran dan mengadakan latihan-latihan pemikiran kreatif.
- Media dan program membaca diadakan bagi menjana pemikiran kreatif.
- Guru berfikir kreatif dan seorang yang serba boleh serta suka memberi motivasi.
- Pembuat kurikulum dan pentadbir menyediakan kemudahan asas yang boleh menjana persekitaran bagi meningkat pemikiran kreatif kanak-kanak.
- Memberi motivasi, pemberian hadiah, pertandingan dan yang seumpama dengannya.
- Melakukan percubaan ke atas formula pengujian yang telah dibentuk bagi mengenal pasti tingkat kreativiti kanak-kanak.

Guru Menyekat Kreativiti

Peranan dan jasa seorang guru sebagai insan mulia di mata masyarakat tidak pernah dipertikaikan. Tidak ramai manusia yang dianugerahkan dengan kelebihan dan bakat untuk menjadi seorang guru. Malahan masyarakat sering menganggap bahawa setiap tindakan seorang guru adalah sentiasa betul dan tepat.

Ronald A. Beghetto (2013:38) menyatakan bahawa semasa pembelajaran seni di dalam bilik darjah sedang berlangsung, guru perlu mengalakkan para pelajar menghasilkan idea-idea baru yang kreatif dan tidak meniru bulat-bulat sepertimana contoh hasil seni yang guru tunjukkan. Berbeza dengan pandangan Torrance (1972:191) berkenaan dengan keperluan bagi guru prasekolah memberi ganjaran dan hadiah sebagai motivasi kepada kanak-kanak dalam aktiviti seni, Beth A. Hennessey & Teresa Maria Amabile (1987:11) telah mendedahkan bahawa ganjaran yang ditawarkan dan pertandingan yang diadakan bagi tujuan menyiapkan tugas dalam aktiviti seni boleh menyekat kreativiti kanak-kanak. Berdasarkan daripada keputusan penyelidikan Hennessey & Amabile, memberi ganjaran merupakan faktor utama yang menyekat kreativiti kanak-kanak. Hennessey & Amabile (1987:11) menegaskan keputusan daripada kaji selidik mereka dengan berkata:

“The expectation of reward can actually undermine intrinsic motivation and creativity of performance.”

Faktor-faktor lain berdasarkan keputusan daripada penyelidikan oleh Hennessey & Amabile yang mendapati seorang guru boleh menyekat kreativiti kanak-kanak adalah menerusi pengawasan yang terlalu ketat, melakukan penilaian ke atas aktiviti seni yang sedang kanak-kanak lakukan, mengongkong yang keterlaluan dan memberi tekanan. Pengawasan yang ketat bermaksud aktiviti seni yang dilakukan oleh kanak-kanak tidak bebas dan terikat dengan peraturan di dalam bilik darjah. Contohnya meja dan lantai tidak dibenarkan terkena tumpahan warna daripada cat air ketika aktiviti seni dilakukan oleh kanak-kanak.

Golongan kanak-kanak juga mudah berasa tidak selesa jika aktiviti seni yang dilakukan sedang diperhatikan, dipantau dan dinilai oleh guru. Ini boleh mengganggu fokus dan perhatian mereka sekaligus boleh menyekat kreativiti kanak-kanak. Seterusnya apabila guru terlalu

mengongkong untuk setiap proses dan idea yang kanak-kanak cuba hasilkan, Hennessey & Amabile berpendapat sikap guru yang sedemikian juga telah menyekat kreativiti kanak-kanak. Begitu juga dengan tekanan daripada guru dalam usaha untuk menggalakkan kanak-kanak menyelesaikan tugas yang diberikan. Tekanan turut dilihat berupaya menyekat penjanaan kreativiti kanak-kanak. Kesemua faktor yang dinyatakan ini menurut pandangan Hennessey & Amabile merupakan penyumbang besar yang boleh menyekat penjanaan kreativiti bagi golongan kanak-kanak.

Rumusannya, kenyataan dan keputusan yang dibentangkan oleh Hennessey & Amabile bahawa pemberian hadiah berpotensi menyekat kreativiti kanak-kanak adalah berlawanan dengan pendapat awal daripada Torrance dan ini merupakan sesuatu yang normal dalam penyelidikan terhadap kreativiti.

Perbincangan

Berdasarkan pendedahan Amabile dan Hennessey, ganjaran dan pertandingan seringkali kita dengar dan telah dipraktikkan sekian lama pada peringkat prasekolah di negara kita. Guru menawarkan hadiah atau saguhati dianggap sebagai pendorong agar dapat meningkatkan motivasi kanak-kanak bagi menyelesaikan setiap tugas seni yang diberikan. Motivasi berfungsi bersama kognitif dalam penjanaan kreativiti kanak-kanak di dalam bilik darjah (Torrance, 1972:192). Namun demikian, ganjaran seperti ini berkemungkinan besar boleh mengakibatkan kanak-kanak tidak berani mengambil risiko dalam aktiviti seni yang dilakukan. Sekaligus penghayatan terhadap ekspresi seni sepertimana yang terkandung dalam objektif Tunjang Estetika dan Kreativiti tidak berupaya dicapai seperti mana yang diharapkan. Ini adalah kerana berani mengambil risiko dan tidak takut kepada kegagalan merupakan antara proses penting dalam menjana kreativiti. (Robert J. Sternberg, 2012:5) dan (Mihaly Csikszentmihalyi, 1997:111).

Pemberian ganjaran berkemungkinan menyebabkan kanak-kanak hanya mahu menyiapkan tugas seni yang diarahkan oleh guru tanpa wujudnya percambahan idea-idea baru. Kreativiti kanak-kanak turut melibatkan pengaruh emosi dan imaginasi serta perkaitan dua aspek ini dalam penyelidikan terhadap individu kreatif (Robert S. Albert, 1990:29) . Kegagalan kanak-kanak mendapat ganjaran yang ditawarkan oleh guru berkemungkinan boleh menjejaskan emosi

kanak-kanak sekaligus menyekat tingkat kreativiti mereka. Dalam keadaan yang tertentu, emosi boleh mempengaruhi imaginasi dan sebaliknya imaginasi juga boleh mempengaruhi emosi (Lev Semenovich Vygotsky, 2004:12). Menurut Vygotsky, dengan emosi yang terganggu, imaginasi kanak-kanak berkemungkinan terjejas terutama yang melibatkan percambahan idea kreatif dan penumpuan ketika proses kreatif sedang berlangsung.

Pertandingan melukis berdasarkan tema dalam kalangan kanak-kanak bukanlah asing dalam pendidikan seni khususnya dalam pendidikan awal kanak-kanak di Malaysia. Namun demikian, pertandingan selalunya melibatkan satu perkara yang memerlukan seseorang melakukan sesuatu perbuatan dengan serius dan memusatkan fokus yang mendalam. Timbul persoalan iaitu apakah menjana kreativiti mesti melibatkan sesuatu yang serius sahaja? Bagaimana dengan hasil seni yang lucu, bersahaja dan ringkas tetapi kelihatan kreatif? Jangan lupa dengan ciptaan kreatif yang diilhamkan oleh Marcel Duchamp berjudul *Fountain* pada tahun 1917 dimana ciptaan hebat tersebut telah dipilih oleh ratusan para seniman pada tahun 2004 sebagai sebuah karya cipta paling berpengaruh dan amat berkesan bagi abad ke 20. *Fountain* merupakan arca mangkuk tandas untuk tempat buang air kecil bagi kaum lelaki. Dengan ukuran ketinggian 60sm, arca ini kelihatan ringkas tetapi kreatif dan kini ia dipamerkan kepada umum di Muzium Seni Philadelphia.

Berdasarkan pernyataan-pernyataan di atas, peraduan atau pertandingan yang diadakan oleh guru di dalam bilik darjah menerusi modul bertema tidak semestinya dapat menjana pemikiran kreatif kanak-kanak. Golongan kanak-kanak seharusnya dibiarkan bebas menentukan tahap kreativiti mereka. Pandangan bahawa guru perlu melakukan pertandingan bagi memilih hasil kerja seni kanak-kanak yang paling kreatif adalah perlu difikirkan kembali.

Merujuk pendapat Torrance (1972:191), pertandingan yang diselitkan bersama-sama dengan aktiviti seni dalam kalangan kanak-kanak tidak boleh dinafikan berupaya meningkatkan tingkat pemikiran kreatif kanak-kanak. Namun demikian, pertandingan juga berkemungkinan boleh menjejaskan emosi bagi segelintir kanak-kanak yang kalah dalam pertandingan tersebut. Masalah ini yang cuba diketengahkan oleh Hennessey dan Amabile menerusi keputusan hasil daripada penyelidikan mereka. Rata-rata penyelidik kreativiti mengakui emosi dan imaginasi merupakan antara faktor penting yang

mempengaruhi tahap kreativiti seseorang. Berdasarkan kepentingan dua aspek tersebut, keputusan penyelidikan Hanessey dan Ambile mempunyai asas yang kukuh bahawa ganjaran, perakuan atau pertandingan yang dipraktikkan oleh guru seni dalam bilik darjah boleh menyekat kreativiti kanak-kanak.

Walaupun terdapat dua pendapat yang bercanggah, perbezaan budaya turut perlu diberi perhatian oleh penyelidik-penyelidik kreativiti bagi menentukan kebenaran sama ada pemberian hadiah atau ganjaran oleh guru boleh menyekat kreativiti kanak-kanak.

Cadangan

Guru memainkan peranan yang penting dalam menjayakan modul bertema dalam subjek Pendidikan Seni Visual sebagaimana yang terkandung dalam Kurikulum Standard Prasekolah Kebangsaan. Semua kanak-kanak dilahirkan kreatif dan perkembangan kreativiti tersebut turut bergantung kepada pengaruh budaya dan persekitaran mereka (Lowenfeld & Brittain, 1997:76). Di Malaysia, modul bertema menerusi Tunjang Estetika dan Kreativiti menjadi kayu pengukur bagi melahirkan golongan kanak-kanak yang kreatif, kritis pemikiran dan berkeyakinan tinggi. Biarpun demikian, peranan guru sebagai pembimbing kepada penjanaan kreativiti kanak-kanak di peringkat prasekolah boleh menjadi satu kesilapan sekiranya pendekatan yang melibatkan imaginasi, emosi dan motivasi serta estetika tidak diberi perhatian.

Berikut adalah cadangan yang mungkin boleh diberi perhatian bagi golongan guru bagi menjana kreativiti kanak-kanak menerusi modul bertema yang diimplemenkan iaitu:

- i) Mempraktikkan kaedah berimaginasi sebelum mengarahkan kanak-kanak memulakan aktiviti seni berteraskan tema. Ini bertujuan melatih kanak-kanak kepada percambahan fikiran dan penumpuan.
- ii) Membincangkan tugas dengan mengajak kanak-kanak menyatakan idea-idea mereka menerusi lakaran awal pada kertas kosong.

- iii) Membenarkan kanak-kanak menggunakan pelbagai peralatan seni dan tidak menyekat kebebasan mereka daripada melakukan eksperimen terhadap peralatan dan warna khususnya yang melibatkan cat air.
- iv) Memberi ganjaran di atas kerajinan dan kesungguhan kanak-kanak dalam menyelesaikan tugas seni sebagai menyuntik motivasi kanak-kanak.
- v) Menggalakkan kanak-kanak berinteraksi berkenaan dengan objektif berlandaskan modul bertema yang telah dilakukan, ekspresi seni dan apresiasi seni.

Kaedah berimaginasi mampu menjana percambahan idea kreatif kanak-kanak dalam menyelesaikan masalah dalam tugas seni. Kanak-kanak harus dilatih dan digalakkan untuk melakarkan imaginasi mereka sama ada melalui pertuturan mau pun dicatat di atas permukaan kertas kosong. Sebagai contoh, Albert Einstein semasa zaman kanak-kanak begitu gemar berimaginasi menerusi lakaran pada kertas ekoran beliau agak lambat dalam pertuturan. Einstein melabelkan proses berimaginasi dan dilakarkan pada kertas atau kanvas sebagai kaedah pemikiran berasaskan visual. Imaginasi menurut Einstein merupakan kuasa fikiran yang lebih hebat daripada ilmu pengetahuan (Walter Isaacson, 2009:6). Ini menjelaskan bahawa imaginasi kanak-kanak berbeza daripada orang dewasa dan harus diberi perhatian oleh guru semasa proses kreatif sedang berlangsung.

Luahan perasaan kanak-kanak adalah sangat penting dalam proses kreativiti. Memahami kreativiti tidak akan lengkap tanpa menyentuh proses kognitif dan perasaan manusia di mana kedua proses ini melengkapkan maksud kreativiti yang diperkatakan. Ini dinyatakan oleh Feldhusen (1955) dalam Joan Parker Isenberg dan Mary Renck Jalongo (2010:5) iaitu:

*“Creativity is both a cognitive (thinking)
and affective (feeling process)”*

Perbincangan idea dan kaedah sumbangsaran berdasarkan tema di antara guru dan kanak-kanak juga boleh membantu meningkatkan daya kognitif, percambahan idea kreatif dan keyakinan dalam diri kanak-kanak. Ini boleh dilakukan pada awal pengajaran dan pembelajaran di dalam bilik darjah. Bruce Wands (2002:57)

menyatakan sumbangsaran merupakan proses berulang-ulang yang penting dalam pemilihan idea-idea yang tepat mengikut sepertimana yang dirancang. Biasanya sumbangsaran dilakukan dalam berkumpulan dan diketuai oleh seorang ketua bagi memastikan idea serta konsep berada di landasan yang betul. Mark A. Runco (2007:195) pula menyatakan sumbangsaran secara berkumpulan melibatkan tiga prinsip iaitu menangguhkan keputusan atau pertimbangan, melahirkan sebanyak mungkin idea dan bekerjasama dalam satu kumpulan.

Eksperimen dalam aktiviti seni di dalam bilik dan di luar bilik darjah juga harus digalakkan oleh guru ketika pembelajaran seni visual di peringkat prasekolah. Kanak-kanak perlu diberi peluang mengalami sendiri pengalaman-pengalaman baru dan tidak menghadapi tekanan serta menyekat kebebasan mereka ketika melakukan aktiviti-aktiviti seni menerusi modul bertema. Bagi meningkatkan motivasi, guru disaran memberi hadiah atau ganjaran kepada kanak-kanak bagi menyuntik minat kanak-kanak menyukai aktiviti-aktiviti seni menerusi modul bertema. Bersesuaian dengan multi budaya dalam masyarakat di negara ini, pemberian angpau, hadiah atau saguhati bukan sesuatu yang baru. Budaya ini telah disedari oleh kanak-kanak dan pendekatan ini memberi kegembiraan serta menyuntik semangat kepada golongan tersebut. Oleh itu, pemberian ganjaran boleh diimplemenkan dengan syarat tidak menyentuh emosi dan perasaan kanak-kanak yang tidak mendapat ganjaran atau hadiah yang sama. Ini memerlukan kebijaksanaan guru bagi membendung dan menanganinya.

Sebagaimana elemen-elemen yang terkandung dalam Tunjang Estetika dan Kreativiti bagi menjana perkembangan kreativiti kanak-kanak di peringkat prasekolah, ekspresi seni dan apresiasi seni serta objektifnya perlu dijelaskan kepada kanak-kanak. Ini boleh diimplemenkan selepas kanak-kanak menyelesaikan tugas seni mereka. Lazimnya manusia menyukai kecantikan dan begitu juga dengan golongan kanak-kanak. Luahan mereka berkenaan dengan estetika dan hasil seni yang telah mereka hasilkan boleh dikongsi bersama-sama di dalam bilik darjah dan ini turut menyumbang kepada keyakinan dalam diri mereka. Immanuel Kant menerusi penulisan terbaiknya berjudul *Critique of Pure Reason* dalam Roger Scruton (1982:59) berpendapat penilaian terhadap estetika dipengaruhi oleh pengalaman seseorang di mana estetika terbentuk daripada penghayatan kepada alam natural yang sedia ada dan estetika yang dibentuk menerusi ciptaan manusia. Scruton yang juga seorang profesor dalam

bidang estetika di Universiti Boston turut bersetuju dengan pemikiran Kant dan mendefinisikan estetika dengan berkata:

“ Our attitudes, feelings, and judgements are called aesthetics precisely because of their direct relation to experience. Hence, no one can judge the beauty of an object that he has never heard or see ” (1982:111)

Kesimpulan

Dalam konteks menjana kreativiti golongan kanak-kanak di peringkat prasekolah adalah tidak semudah melalui perkataan yang diucapkan. Guru berperanan sama ada menjana kreativiti atau tanpa disedari telah menyekat kreativiti kanak-kanak di peringkat prasekolah. Mengongkong dan membataskan idea kanak-kanak ketika aktiviti seni visual tidak membantu dalam soal ini. Kanak-kanak seharusnya diberi kebebasan menentukan idea-idea mereka sendiri dan guru pula membimbing agar aktiviti-aktiviti seni yang dilakukan oleh kanak-kanak mencapai objektif sebagaimana yang terkandung dalam Tunjang Estetika dan Kreativiti. Percambahan idea dan penumpuan serta berani mengambil risiko tanpa takut dengan kegagalan merupakan antara elemen penting dalam proses kreativiti. Sepertimana cadangan Torrance (1972:191), pemberian ganjaran dan mengadakan peraduan di dalam bilik darjah boleh meningkatkan kreativiti kanak-kanak dengan syarat guru memainkan peranan agar kanak-kanak yang tidak berjaya dalam peraduan tidak berasa rendah diri. Kegagalan merupakan satu proses yang penting dalam menjana kreativiti. Manusia genius seperti Einstein juga pernah gagal dalam subjek Matematik semasa zaman kanak-kanak beliau (Walter Issacson, 2007:9).

Pemahaman mengenai prinsip-prinsip dan elemen-elemen seni reka dalam pengajaran serta pembelajaran seni visual berlandaskan modular bertema juga harus diutamakan. Guru turut perlu kreatif dan berusaha meningkatkan ilmu pengetahuan khususnya berkenaan dengan disiplin Pendidikan Seni Visual bagi menjayakan hasrat ini.

*****

Bibliografi

- Albert, R.S. 1990. Identity, Experience, and Career Choice Among the Exceptionally Gifted and Eminent. dalam Runco, M.A. & Albert, R.S. (eds), *Theories of Creativity*. 13-34. California: Sage Publications, Inc.
- Ananda Kumar Palaniappan. 2008. *Creativity Research in Malaysia*. Puchong: Scholar Press(M) Sdn Bhd
- Ashcraft, M. H. 1994. *Cognition*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Barbot, B. , Besancon, M. & Lubart, T.I. 2011. Assessing Creativity in Classroom. *The Open Educational Journal*. 4, (Suppl 1:M5) 58-66.
- Beghetto, R.A. 2013. Killing Ideas Softly: The Promise and Perils of Creativity in The Classroom. New York: Information Age Publication Inc.
- Brown, R.T. 1989. Creativity: What Are We to Measure. dalam Glover, G.A, Ronning, R.R. & Reynolds, C.R. (Eds), *Handbook of Creativity*. 3-32. New York: Plenum Press.
- Christiansen, A.T. 2007. *The Shelf of DBAE: Art Teacher Retention of Discipline-Based Art Education Strategies In The Classroom*.(Doctoral Dissertation). Available from: Electronic Theses, Treatises and Dissertations. (Paper 3622)
- Cropley, A.J. 2001. *Creativity in education and learning: A guide for teachers and educators*. London: Kogan Page Limited
- Fisher, R. .Teaching Qualities Initiative Conference, Hong Kong Baptist University. *Creative Minds: Building Communities of Learning for the Creative Age*. 2002. Available from: <http://www.pantaneto.co.uk/issue25/fisher.htm> (Accessed 19th August 2013)
- Fox, J. E. & Berry, S. 2007. *Art in Early Childhood: Curriculum Connection*. Excelligence Learning Corporation. August 20, 2012, Retrieved from:

http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_print.aspx?ArticleId=113

- Gabora, L. 2013. Research on Creativity. dalam Carayannis, E.G. (Ed.), *Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation, and Entrepreneurship*, 1548- 1558, New Delhi: Springer.
- Gutek, G.L. 1988. *Philosophical and Ideological on Education*. New Jersey: Prentuce-Hall, Inc.
- Hennessey, B.A. & Amabile, T.M. 1987. *Learning and Creativity*. Washington: National Education Association Publication.
- Isaacson, W. 2009. *Einstein: The Life of a Genius*. New York: Collins Design.
- Kozbelt, A., Beghetto, R.A. & Runco, M.A. 2010. Theories of Creativity, dalam Kaufman, J.C & Sternberg, R.J. (eds), *The Cambridge Handbook of Creativity*. 20-47. New York: Cambridge University Press.
- Lowenfeld, V. & Brittain, W. L. 1987. *Creative and Mental Growth Eighth Edition*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Lowenfeld, V. 1952. *The Nature of Creative Activities*. London: Lowe and Brydone (Printers) Ltd.
- Mihalyi, C. 1996. *Creativity: Flow and The Psychology of Discovery and Invention*. New York: Harpel Perennial
- Pope, R. 2005. *Creativity: Theory, History, Practice*. Routledge: London & New York
- Runco, M.A. 2007. *Creativity Theories and Themes: Research, Development, and Practice*. New York: Elsevier Academic Press.
- Runco, M.A. 2004, Everyone Has Creative Potential, dalam Sternberg, R.J., Grigorenko, E.L. & Singer, J. L. (eds), *Creativity: From*

- Potential to Realization*. 21-30. Washington DC: American Psychological Association.
- Runco, M.A. & Jaeger, G. J. 2012. Comments and Corrections: The Standard Definition of Creativity. *Creativity Research Journal*, 24(1), 92-96.
- Scruton, R. 1982. *KANT*. New York: Sterling Publishing Co., Inc.
- Seefeldt, C. & Barbour, N. 1998. *Early Childhood Education: An Introduction (Fourth Edition)*. NJ: Prentice-Hill, Inc.
- Simmons, S. 1999. Cultivating Creativity in Art Education: Myths, Misconception, and Practical Procedures. dalam *Teaching Standards-Based Creativity in Art Education*, November 2, 2013, Retrieved from:
http://www.scaae.net/PDF/Teaching_Standards_Based_Creativity_in_the_Arts.pdf
- Simonton, D.K. 2004. Creativity As A Constrained Stochastic Process. Dalam Sternberg, R.G. , Grigorenko, F.L. & Singer, J.L. (eds), *Creativity: From Potential to Realization*. 83-101. Washington, NY: American Psychological Association.
- Sternberg, R.J. 2012. The Assessment of Creativity: An Investment-Based Approach. *Creativity Research Journal*, 24(1), 3-12.
- Torrance, E.P. 1972. Teaching for Creativity. *The Journal of Creative Behaviour*, (6).114-143.
- Torrance, E.P. 1988. "The Nature Of Creativity As Manifest In Its Testing," in Sternberg, RJ (ed) *The Nature of Creativity*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Vgotsky, L.S. 2004. *Imagination and Creativity in Childhood*. Journal of Russian and East European Psychology, vol. 42, no. 1, January–February 2004, pp. 7–97.
- Wands, B. 2002. *Digital Creativity: Techniques For Digital Media and Internet*. New York: John Wiley & Sons, Inc.

Kreativiti Menerusi Modul Bertema: Guru Menjana Atau Menghalang Perkembangan Kreativiti Kanak-Kanak?